

Esipuhe

MikaEL – Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen symposiumin verkkojulkaisu / Nätpublikation för Symposiet om forskning i översättning och tolkning KäTu / Electronic Journal of the KäTu Symposium on Translation and Interpreting Studies on vertaisarvioitu sähköinen refereejulkaisu, jonka artikkelit pohjautuvat vuotuisessa Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen symposiumissa pidettyihin esitelmiin. Julkaisu on saanut nimensä **Mikael Agricolan** mukaan, ja se kunnioittaa näin osaltaan tämän laaja-alaisen humanistin, kielimiehen ja kääntäjän elämäntyötä. Monikielisenä artikkelikokoelma tavoittaa paitsi kansallisen, myös kansainvälisen käännoistutkijayhteisön, ja sähköinen julkaisufoorumi takaa artikkeleiden helpon saavutettavuuden.

MikaEL-verkkojulkaisun volyymin 10 sisältö perustuu keväällä 2016 Itä-Suomen yliopistossa Joensuussa järjestetyssä **XIV Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen symposiumissa** pidettyihin esityksiin. **KäTu2016**-symposiumin teemana oli **Kääntämisen rajattomuus – kääntäjän rajat**. Nyt ilmestyvän symposiumijulkaisun artikkelit tarkastelevat tätä teemaa eri lähtökohdista ja osoittavat monipuolisuudellaan teeman todeksi: kääntäminen on rajatonta ja uudelleenmäärittelyt mahdollisia.

Tämä *MikaEL* on järjestyksessään kymmenes volyymi ja siksi juhla-julkaisu. Se sisältää 10 refereeartikkelia ja 4 vertaisarvioimatonta katsaus- tai keskusteluartikkelia. Kymmenettä julkaisua juhlistetaan uudella, kirjanmuotoisella ulkoasulla. *MikaEL*in toimittajat kiittävät Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton tiedottajaa **Maarit Laitista** kannen ja osin ulkoasun suunnittelusta ja **Leena Salmea** kannen grafiikkalehdestä.

Juhla-*MikaEL*in kolmea ensimmäistä refereeartikkelia yhdistää aihe **Kulttuurinsisäistä, kulttuurienvälistä**. **Ritva Hartama-Heinonen** tarkastelee käännoistieteessä vain vähän huomiota saanutta kulttuurinsisäistä kääntämistä sekä käsitteenä että ilmiönä. Kulttuuri-erojen olemassaoloa on pidetty kaikenlaisen kääntämisen lähtökohtana, mutta Suomessa kieliparissa suomi ja ruotsi eli kansalliskielten välisessä kääntämisessä kulttuurierot eivät korostu. Aineistona käytetyt Jean Sibeliuksen päiväkirja ja sen suomennos tarjoavat monitasoisen mahdollisuuden toisaalta kielen- ja kulttuurinsisäisen ja toisaalta kielten- ja kulttuurienvälisen kääntämisen tarkasteluun ja rajankäyntiin. **Juho Härme** keskittyy artikkelissaan ajanilmaisujen kääntämisen kysymyksiin, joita hän tutkii analysoimalla kysely- ja korpusaineistoaan eri kriteerein. Empiirisessä tarkastelussa on käännoissuuntana suomi–venäjä ja nimenomaisesti *aamupäivä*- tai *iltapäivä*-sanan sisältävien ilmaisujen vastineet; ilmaisut ovat ongelmallisia siksi, että tarkasteltavat kielet jaksottavat päivän eri tavoin. Härmeen mukaan ajanilmaisujen kääntämisessä ei ole kyse niinkään yksittäisistä vastineista kuin kulloisenkin kulttuurisen aikavyöhykkeen hahmottamisesta. **Päivi Kuusen** aiheena on vähemmistökieliin kääntäminen ja kääntäjien koulutus. Artikkelit luotaa laajasti sellaisia seikkoja kuin valta- ja vähemmistökielen suhteet, vähemmistökielten haavoittuvuus, kääntämisen merkitys vähemmistökielten kontekstissa ja kääntäminen kielen elvyttäjänä, uudistajana ja kehittäjänä, mutta samalla myös vähemmistökielen uhkana, ja näiden lisäksi sitä, miten nämä seikat

tulisi ottaa huomioon kääntäjiä koulutettaessa. Artikkelin avartaa myös käsitystämme siitä, että kääntäminen tähtäisi vain viestintään tai että kääntäjiä koulutetaan vain työelämää varten.

Kielensisäistä, kieltenvälistä, kotoutettua, vieraannutettua -jakso sisältää volyymin neljä seuraavaa refereeartikkelia. **Igor Kudashev** tarkastelee kotouttamisen ja vieraannuttamisen määrällisen tutkimuksen haasteita. Artikkelin kokoaa kotouttamisen ja vieraannuttamisen käsitteiden määrittelyn ja operationaalistamisen ongelmia, joihin tutkimuksessa tulisi kiinnittää enemmän huomiota: esimerkiksi lähtötekstistä etäännyminen ei välttämättä tarkoita, että käännos olisi lähempänä kohdelukijaa. Kudashev päätyykin ehdottamaan uudelleenkiääntämishypoteesin uudelleenmuotoilua. **Tommi Nieminen** käsittelee artikkelissaan puolestaan joukkoistettua kotoistamista esimerkkinä erään vapaan ohjelmiston lokalisointi ja siinä ilmenneet ongelmat ja haasteet. Artikkelin antaa kuvan tällaisen joukkoistetun toiminnan erityispiirteistä ja keskeisistä kysymyksistä ja kotoistajan tehtävästä sekä mallintaa niitä. Niemisen mukaan kotoistus paitsi lisää kääntämisen tunnettuutta, myös haastaa pohtimaan ja ehkä määrittelemään uudelleen sen, mikä on teksti, lähdeteksti ja kohdeteksti. **Mikhail Mikhailov** ja **Miia Santalahti** ovat tutkineet, miten Suomen ja Neuvostoliiton/Venäjän väliset valtiosopimukset heijastavat maiden välisiä suhteita. Etenkin ns. YYA-sopimusten aikakaudella (1945–1991) Neuvostoliitto oli todennäköisesti dominoiva osapuoli sopimusten laadinnassa, minkä voisi olettaa näkyvän suomenkielisissä sopimuksissa epätyypillisinä ilmauksina, joissa on venäjän kielen vaikutusta. Aineistona on käytetty tekijöiden kokoamaa, edelleen täydentyvää valtiosopimusten rinnakkaiskorpusta (Parallel Electronic corpus of State Treaties, PEST). Frekvenssilistat ja avainsana-analyysi tukevat tekijöiden hypoteesia: sopimusteksteissä esiintyy tekstilajille epätyypillisiä, ekspressiivisiä sanoja, joista jotkin painottuvat YYA-ajalle. Kielensisäistä kääntämistä on tarkastellut **Kaisa Vitikainen**, joka kysyy artikkelissaan, kuka katsoo ohjelmatekstityksiä. Vuonna 2016 tehdyn kyselytutkimuksen perusteella ohjelmatekstityksiä katsovat niin kuulovammaiset kuin normaalikuuloisetkin. Käyttäjryhmät painottivat kuitenkin eri laatuksia. Kuulovammaisille tärkeää oli muun muassa tekstitysten ymmärrettävyys, kun taas normaalikuuloiset korostivat hyvän kielen merkitystä.

Julkaisun kolmessa viimeisessä refereeartikkelissa kohteena ovat kokoavan otsikon mukaisesti *Kääntämisen arvioinnin ja opetuksen kysymykset*. **Johanna Isosävi** ja **Leena Salmi** lähestyvät kääntämisen opettamista opiskelijanäkökulmasta: tutkimuskohteena ovat kahden maisterivaiheeseen sijoittuvan kurssin opiskelijoiden harjoitustehtäviinsä perustamat näkemykset jälkieditoinnista, kuten sen muodoista ja vaikeuksista sekä eroista kääntämiseen nähden. Artikkelin mukaan opiskelijoista oli vaikeaa jättää tekstiä kevyen editoinnin varaan ja että tekstiä oli helpompi editoida perusteellisesti kuin kevyesti. Kääntäjänkoulutuksessa olisikin hyvä keskustella enemmän eri laatusoista ja niiden käyttötarkoituksista. Jälkieditoijana toimimista pidettiin joka tapauksessa mahdollisena tulevana työnkuvana. **Marja Kivilehto** puolestaan analysoi artikkelissaan, miten auktorisoidun kääntäjän tutkinnon käännoštehtävät vastaavat tutkinnon tavoitteita etenkin erikoisalojen kääntämisen vaatiman osaamisen näkökulmasta. Aineistona ovat kielisuunnissa saksa–suomi ja suomi–saksa laaditut käännökset eri erikoisaloilta. Analyysin perusteella tutkinnossa käännettyt tekstit asettivat kääntäjilleen

samankaltaisia haasteita kuin erikoisalojen tekstit yleensäkin, mikä näkyi leksikaalisten ongelmien määrässä. Käännöksissä esiintyneet syntaktiset ja tekstuaaliset ongelmat kertovat kuitenkin, että tutkinto mittaa myös yleiskielen taitoa. **Kalle Konttinen, Outi Veivo, Tiina Holopainen ja Leena Salmi** käsittelevät aina ajankohtaista aihetta: miten kääntäjänkoulutuksessa voidaan integroida erilaisia työelämävalmiuksia ja -käytänteitä ja edistää ammatti-identiteetin ja asiantuntijuuden syntymistä. Tarkasteltavana on Turun yliopiston monikielinen käännöstyöpaja, joka simuloi työelämää ja jossa harjoitetaan monipuolisesti kääntämiseen, käännösteknologiaan ja yrittäjyyteen liittyviä keskeisiä kompetensseja. Artikkelissa esitellään paitsi työpajan käytännön toteutusta, myös analysoidaan opiskelijoiden itsearviointeja ja niistä välittyvää osaamisen kehittymistä.

Vertaisarvioitujen artikkelien lisäksi volyyymi 10 sisältää neljä tutkimuksen ja koulutuksen ajankohtaisiin teemoihin liittyvää katsaus- tai keskusteluartikkelia. Ensimmäisessä artikkelissa **Kaisa Koskinen, Päivi Kuusi ja Helka Riionheimo** raportoivat karjalan kielen käännösseminaareista. Kun käännetään uhanalaiselle vähemmistökielille ja kielen elvyttämiseksi, kääntämisen tavoitteet ja haasteet ovat monin tavoin erilaiset kuin kääntäjänkoulutuksessa yleensä. Käännösseminaarikokemukset tarjoavatkin lukijalle toisaalta näkökulmia kääntämiseen kielen elvyttämisen keinona, toisaalta mahdollisuuden peilata kääntäjänkoulutuksen tavoitteita ja opetusmenetelmiä erilaisessa kontekstissa. Toisessa artikkelissa **Olga Mezhevich** tarkastelee puhekielen piirteiden kääntämistä venäjältä ruotsiin aineistonaan Vasili Šukšinin novelli *Bessovestnye* ja sen ruotsinnos *De samvetslösa*. Mezhevich toteaa artikkelissaan, että Šukšinin novellissa on useita puhekielen piirteitä, jotka eivät ole välittyneet käännökseen, mutta että puhekielen illuusiota on luotu käyttämällä suomenruotsalaisia ilmauksia. Kolmannessa artikkelissa **Minna Ruokonen ja Hilikka Pekkanen** luovat katsauksen opettajien ja tutkijoiden jaoston syysseminaariin 2016, jonka aiheena oli käytännön ja teorian yhdistäminen kääntämisen opetuksessa. Pekkanen tarkastelee kysymystä kokemuseräisestä näkökulmasta: miten teoria näkyy kääntäjän työssä. Ruokonen puolestaan pohtii, miten teoria näkyy kääntämisen opetuksessa ja kääntämisen opettajien ajattelussa. Perustana Ruokosella ovat **Marja Kivilehdon** väitöskirjatutkimus ja syysseminaarialustus sekä analyysi Kääntämisen ja tulkkauksen menetelmävarannon opetusmenetelmä- ja materiaalikuvauksista. Neljännessä artikkelissa **Erja Vottonen** käsittelee kääntäjän strategioita läntisen ja venäläisen käännöstutkimuksen näkökulmasta. Vottonen mukaan läntistä ja venäläistä tutkimusta erottaa tutkimuksen luonne: Venäjällä tutkimus on usein preskriptiivistä. Lisäksi venäläisessä tutkimuksessa strategioiden ääripäät nähdään usein virheinä ja huonoina käännöstapoina, kun taas läntinen tutkimus lähestyy strategioita jatkumon näkökulmasta.

□ □ □

Kiitämme kaikkia *MikaEL*-juhlajulkaisuun kirjoittaneita; kukin kirjoittaja on käytännön mukaisesti vastuussa artikkelinsa sisällöstä ja kielestä. Lisäksi haluamme kohdistaa kiitoksemme julkaisun toimituskunnan jäsenille sekä erityisesti artikkelikäsitteilyjen ulkopuolisille arvioijille heidän kaikkien korvaamattomasta työpanoksestaan. Ilman heitä luettavananne ei olisi tätä toista vertaisarvioitua *MikaEL*in volyyymiä.

Volyymien 10 julkaisuaikaan lähellä on jo seuraava KäTu-symposiumi. Se järjestetään huhtikuussa 2017 Vaasassa, ja teemana on *Moninaisuuden voima*. Tässä symposiumissa esitelmän pitäjien artikkelit saatte luettavaksenne vuoden kuluttua.

Antoisia lukuhetkiä MikaEL10:n parissa toivottavat

Ritva Hartama-Heinonen, Marja Kivilehto, Liisa Laukkanen ja Minna Ruokonen

A Note from the Editors of *MikaEL* 10

MikaEL is an electronic peer-reviewed open-access journal that consists of articles based on presentations given at the annual *KäTu Symposium on Translation and Interpreting Studies*. The electronic publication owes its name to **Mikael Agricola** (ca. 1510–1557), a comprehensive humanist, a learned theologian, a linguist and a translator, whose translation of the Bible and other religious texts laid the foundation for standard Finnish and thus, Finnish literature. The multilingual journal is published electronically and thus offers easy access to both the national and the international research community in the field of translation and interpreting. Even those articles that have been written in Finnish include English abstracts.

The articles of this 10th Volume are based on the **XIV KäTu Symposium** held at the University of Eastern Finland in spring 2016 with the theme **Illimitable Translation – Limits of a Translator**. The articles in this present volume of *MikaEL* approach the theme from a multitude of perspectives, highlighting that translation is, indeed, an illimitable phenomenon and susceptible to redefinition.

This 10th Volume of *MikaEL* is also an anniversary, decennial volume. In honour of this occasion, the volume is published in book form and with cover graphics. The editors are most grateful to **Maarit Laitinen** of The Finnish Association of Translators and Interpreters for the cover design and her contribution to the layout and to **Leena Salmi** for the cover graphics.

This anniversary volume includes ten referee articles and four non-peer reviewed reports or discussion articles. The first three referee articles are concerned with the theme of ***Intracultural, intercultural***. **Ritva Hartama-Heinonen** considers the often neglected intracultural translation as a concept and phenomenon, illustrating that while cultural differences are often regarded as a given in translation, this is not always the case. The author's material consists of the Swedish diary of the Finnish composer Jean Sibelius and its Finnish translation, a case of interlingual and intracultural translation that illustrates the boundaries and overlap between intralingual and intracultural, as well as interlingual and intercultural translation. **Juho Härme's** article, in turn, addresses a specific problem in interlingual and -cultural translation: expressions for the times of day. Based on questionnaire and corpus data, Härme analyses how the Finnish expressions *iltapäivä* ('afternoon') and *aamupäivä* (the time between morning and noon) have been translated into Russian, where no equivalent expressions exist. Härme's results indicate that the difficulty is actually not so much the lack of direct equivalents but the fact that the translator must negotiate between two different cultural systems of dividing and expressing the times of day. The next article by **Päivi Kuusi** explores minority language translation and translator training from several perspectives. Minority languages are characterised by an asymmetrical power relation to majority languages that often makes them vulnerable and endangered. In consequence, translation can be both a means for revitalizing and developing minority languages and a potential threat, which needs to be taken into account when training translators for minority languages. The article further illustrates that minority language translation has

implications for translator training in general as it challenges the prevailing notions of translation as a professional activity with a strong market orientation intended to ensure smooth communication.

The second thematic section of this volume, *Intralingual, interlingual, domesticating, foreignising* includes four referee articles. **Igor Kudashev**'s article reviews the challenges of currently popular quantitative research on domestication and foreignisation, showing how defining and measuring the degree of domestication and foreignisation in translations entails several challenges and pitfalls: for example, a translation that deviates from the source text should not necessarily be regarded as being closer to the target reader. Kudashev concludes his critical review by calling for a reformulation of the Retranslation Hypothesis. **Tommi Nieminen**'s article is also concerned with domestication, or one of its forms: crowdsourced localization and its challenges. In his case study on the localization process of open-source software, Nieminen examines the special characteristics of crowdsourced localization, the role of the translator as localizer and the implications for the concept of translation. In Nieminen's view, localisation not only makes translation more visible but also makes us reconsider and perhaps even redefine the concepts of text, source text and target text. The interlingual perspective is explored in the next article, where **Mikhail Mikhailov** and **Miia Santalahti** analyse how the relationship between Finland and Russia is reflected in bilateral state treaties. Considering that Russia was likely to be the dominant party in the treaty processes during the Soviet Era, this could be expected to show in the Finnish-language treaties as interlingual interference, or expressions influenced by the Russian language. The authors' corpus-based study relies on the Parallel Electronic corpus of State Treaties (PEST) that they are currently compiling. An analysis of word frequency lists and keyword statistics suggests that the treaties include atypical, expressive words, some of which are particularly frequent in the Soviet Era treaties, thus lending support to the authors' hypothesis. The final article in this section, by **Kaisa Vitikainen**, looks at one form of intralingual translation: subtitles for the deaf and the hard of hearing (SDH). Interested in the audience of Finnish SDH, Vitikainen has completed a survey indicating that intralingual subtitles are used by not only the deaf and the hard of hearing but also by other viewers. The two groups of users also had different criteria for the quality of the subtitles: the deaf and the hard of hearing stressed that the subtitles should convey 'everything that is said' and be easy to understand, while the other respondents laid more emphasis on the quality of the target language.

The last three referee articles in this volume address the theme of *Assessing translations, teaching translation*. **Johanna Isosävi** and **Leena Salmi** approach translation teaching from the students' perspective, analysing MA level students' perceptions on post-editing by means of a post-editing task. The perspectives cover students' views on the different forms of post-editing, its challenges and how it is different from translating. On the one hand, the students' attitudes towards post-editing were mainly positive and most respondents thought they could work as post-editors in the future. On the other hand, the students were uncomfortable with 'light' post-editing, which involved leaving the output quality rougher than often expected in translator training. The results suggest that the different tiers of quality and their uses could be

covered in training to a greater extent. **Marja Kivilehto**'s article looks at the translation assignments in the Finnish Examination for Authorised Translators and considers to what extent they correspond to the requirements of the examination, particularly in terms of skills needed for special-field translation. The material consists of German–Finnish and Finnish–German translations representing different special fields. The analysis indicates that most of the translation problems posed by the source texts were lexical, which is in line with both the examination requirements and the nature of special-field texts. On the other hand, the presence of syntactic and textual problems suggests that the examination also tests the candidates' overall language and translation skills. In the last article of this section, **Kalle Konttinen, Outi Veivo, Tiina Holopainen** and **Leena Salmi** tackle a subject that is always relevant: how translator training can cover working life skills in a way that supports the development of professional identity and expertise. The authors' case is The University of Turku Multilingual Translation Workshop (MTW), a working life simulation that brings together central competences in translation, translation technology and entrepreneurial skills. The article describes the practical arrangements of the workshop and analyses the students' self-assessments and the development of their skills.

In addition to the referee articles described above, this volume includes four reports or discussion articles on topical themes in research and translator training. In the first of these non-referee articles, **Kaisa Koskinen, Päivi Kuusi** and **Helka Riionheimo** report on translation seminars for Karelian translators. The writers discuss the aims and challenges of teaching translation into an endangered minority language, offering not only perspectives into translation as a means of revitalisation but also possibilities for reflecting on the objectives and teaching methods of translator training in general. The second discussion article, by **Olga Mezhevich**, considers the translation of colloquial markers from Russian into Swedish in a short story by Vasilij Šukšin titled *Bessovestnye* (*De samvetslösa* in Swedish). Mezhevich finds that it has not been possible for the translator to convey Šukšin's varied colloquial markers into Swedish; instead, the translator has created an illusion of speech by using markers typical of Finland Swedish. **Minna Ruokonen** and **Hilkka Pekkanen** report on the the autumn seminar of the Teachers' and Researchers' Section of the Finnish Association of Translators and Interpreters. The theme of the seminar was the relationship between translation theories, translators' work and translation teaching. Pekkanen focuses on the role of theories in translators' work, drawing on her own experiences and research. Ruokonen discusses how theories are reflected in translation teaching and in translation teachers' thinking, relying on **Marja Kivilehto**'s research and seminar presentation as well as Ruokonen's analysis of the teaching methods and materials in the Finnish Database for Teaching Methods in Translation and Interpreting. Finally, **Erja Vottonen** discusses the concept of translation strategies in Western and Russian translation research. Vottonen finds that, unlike Western translation studies, Russian translation research tends to be prescriptive in nature. Indeed, Russian research often advocates the strategy of 'golden mean' while rejecting domestication and foreignisation as errors. In

contrast, Western translation research typically organises the strategies on a descriptive continuum.

□ □ □

We would like to extend our warmest thanks to all the *MikaEL* contributors. As is customary, the ultimate responsibility for the content, style and language of each article rests with the individual writers, but every effort has been taken to ensure the high quality of this volume. The editors are also most grateful to the members of the Editorial Board and to the anonymous peer reviewers. Without their invaluable efforts, this second peer-reviewed volume of *MikaEL* would not have come into existence.

As we are writing this editors' note for the 10th volume of *MikaEL*, it is only a few days until the XV KäTu Symposium that will take place in Vaasa with the theme *The Power of Diversity*. We look forward to reading contributions on this theme in the next volume of *MikaEL*, to be published in spring 2018.

Wishing you a most enjoyable read,

Ritva Hartama-Heinonen, Marja Kivilehto, Liisa Laukkanen and Minna Ruokonen